
MONOGRAFIE PRAWNICZE

POSTĘPOWANIE
PRZED WOJEWÓDZKĄ KOMISJĄ
DO SPRAW ORZEKANIA
O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH

HANNA M. FRĄCKOWIAK

Wydawnictwo C.H.Beck

MONOGRAFIE PRAWNICZE

HANNA M. FRĄCKOWIAK • POSTĘPOWANIE PRZED WOJEWÓDZKĄ
KOMISJĄ DO SPRAW ORZEKANIA O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH

Polecamy nasze najnowsze publikacje z tej serii:

Maria Królikowska-Olczak, Beata Pachuca-Smulska (red.)

**OCHRONA PRAWNA KONSUMENTA NA RYNKU
MEDIÓW ELEKTRONICZNYCH**

Kinga Flaga-Gieruszyńska, Jacek Gołaczyński, Dariusz Szostek

**INFORMATYZACJA POSTĘPOWANIA CYWILNEGO.
TEORIA I PRAKTYKA**

Beata Stępień-Załucka

**SPRAWOWANIE WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI
PRZEZ SĄD NAJWYŻSZY W POLSCE**

Sabina Kubsik

**PRZEDKONTRAKTOWA ODPOWIEDZIALNOŚĆ
ODSZKODOWAWCZA Z TYTUŁU NIEUCZCIWYCH
NEGOCJACJI**

Marcin Zięba

PODMIOTOWOŚĆ PRAWNA WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH

Aneta Giedrewicz-Niewińska

UCZESTNICTWO PRACOWNIKÓW W SPÓŁCE EUROPEJSKIEJ

Marcin Marszałek

**SWOBODA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ WYTWÓRCY
– SPRZEDAWCY ENERGII ELEKTRYCZNEJ**

Legalis
System Informacji Prawnej

www.ksiegarnia.beck.pl

[Kup książkę](#)

POSTĘPOWANIE
PRZED WOJEWÓDZKĄ KOMISJĄ
DO SPRAW ORZEKANIA
O ZDARZENIACH MEDYCZNYCH

HANNA M. FRĄCKOWIAK

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

[Kup książkę](#)

Wydawca: Wioleta Beczek

Recenzja: prof. SWPS dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

© **Wydawnictwo C.H.Beck 2016**

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: KJS, Katarzyna Słomka

Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN 978-83-255-8375-0

ISBN e-book 978-83-255-8376-7

[Kup książkę](#)

*Wszystkim,
dzięki którym ta książka powstała,
Dziękuję*

Spis treści

Przedmowa	XIII
Wykaz skrótów	XV
Wykaz literatury	XXI
Rozdział I. Przyczyny wyodrębnienia, źródła i istota dochodzenia roszczeń odszkodowawczych za zdarzenia medyczne	1
§ 1. Geneza i cel utworzenia wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	1
§ 2. Szwedzki i francuski system <i>no fault compensation</i> jako pierwowzory polskich rozwiązań	9
I. Szwedzki model ubezpieczenia na rzecz pacjentów (NFPI)	10
II. Francuski system kompensacji szkód wyrządzonych przy leczeniu	15
§ 3. Polski model dochodzenia roszczeń z tytułu zdarzeń medycznych ..	22
I. Cel i przedmiot postępowania przed wojewódzkimi komisjami do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	24
1. Pojęcie zdarzenia medycznego	24
A. Czynności będące przyczyną powstania szkody	27
a. Diagnostyka i leczenie	27
b. Zastosowanie produktu leczniczego lub wyrobu medycznego	27
B. Skutki podjętych czynności leczniczych	29
a. Zakażenie pacjenta biologicznym czynnikiem chorobotwórczym	29
b. Uszkodzenie ciała, rozstrój zdrowia	30
c. Śmierć pacjenta	31
2. Pojęcie błędu medycznego	32
§ 4. Przesłanki odpowiedzialności za zdarzenie medyczne	37
I. Zdarzenie	37
II. Szkoda	38
III. Niezgodność z aktualną wiedzą medyczną a wina w prawie cywilnym	40
IV. Związek przyczynowy	43
§ 5. Zakres i postaci naprawienia szkody za zdarzenie medyczne	46
I. Odszkodowanie	48

II. Zadośćuczynienie	50
III. Renta	53
§ 6. Przebieg postępowania w przedmiocie kompensacji szkody za zdarzenie medyczne	53
§ 7. Wnioski	57
Rozdział II. Podmioty postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	63
§ 1. Uwagi ogólne	63
§ 2. Wojewódzka komisja do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	63
I. Status komisji i charakter prawny postępowania kompensacyjnego z tytułu zdarzeń medycznych	64
II. Właściwość wojewódzkich komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	76
III. Organy wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	82
1. Przewodniczący wojewódzkiej komisji	86
2. Zastępca Przewodniczącego wojewódzkiej komisji	89
3. Składy orzekające	90
A. Wyłączenie członków wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	92
B. Odwołanie członków składu orzekającego wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	96
C. Wynagradzanie członków komisji	99
§ 3. Uczestnicy postępowania	100
I. Uwagi ogólne	100
II. Konieczne przymioty strony	102
1. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych	102
2. Legitymacja do bycia stroną w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	105
III. Pacjent	107
IV. Przedstawiciel ustawowy	109
V. Spadkobiercy pacjenta	116
VI. Podmiot leczniczy prowadzący szpital	121
VII. Ubezpieczyciel	125
VIII. Pełnomocnik	130
§ 4. Wnioski	137

Rozdział III. Postępowanie przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych – zagadnienia wstępne	141
§ 1. Źródła prawa regulujące postępowanie przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	141
I. Ustawa o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta	141
II. Kodeks postępowania cywilnego	142
III. Regulaminy funkcjonowania wojewódzkich komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	145
§ 2. Zasady postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	145
I. Uwagi ogólne	145
II. Zasada kontrydiktoryjności	147
III. Zasada równości stron	148
IV. Zasada jawności postępowania	152
V. Zasada ustności i pisemności	154
VI. Zasada dyspozycyjności (rozporządzalności)	156
§ 3. Zawieszenie i umorzenie postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	158
I. Uwagi ogólne	158
II. Zawieszenie postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	159
1. Zawieszenie postępowania na podstawie PrPacjU	159
2. Zawieszenie postępowania na podstawie art. 173 KPC	163
3. Zawieszenie postępowania na podstawie art. 174 KPC	165
III. Umorzenie postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	172
1. Umorzenie postępowania na podstawie art. 67b ust. 2 pkt 2 PrPacjU	172
2. Umorzenie postępowania na podstawie art. 67l ust. 2 PrPacjU	175
3. Podjęcie zawieszonego postępowania i jego umorzenie na podstawie przepisów KPC	177
§ 4. Wnioski	181
Rozdział IV. Czynności postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	183
§ 1. Pojęcie, rodzaj i ogólna charakterystyka czynności postępowania	183
§ 2. Wniosek i inne pisma składane w toku postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	185
I. Wniosek o wszczęcie postępowania	185
1. Uwagi ogólne	185

2. Wymogi formalne	186
A. Dane stron	186
B. Dane spadkobierców i wskazanie reprezentanta	188
C. Uprawdopodobnienie zdarzenia	189
D. Wskazanie skutków zdarzenia medycznego	193
E. Propozycja rekompensaty	193
F. Załączniki	194
3. Zwrot wniosku	197
4. Stanowisko podmiotu prowadzącego szpital oraz ubezpieczyciela	204
5. Wnioski	212
II. Inne pisma w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	218
§ 3. Doręczenia	219
I. Uwagi ogólne	219
II. Doręczenia w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	220
III. Kurator procesowy	224
§ 4. Posiedzenia przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych i ich przebieg	230
I. Rozpoczęcie posiedzenia	235
II. Postępowanie dowodowe	236
III. Roztrząsanie wyników postępowania dowodowego	237
IV. Zamknięcie posiedzenia	238
§ 5. Terminy	241
I. Postanowienia ogólne	241
II. Uchybienie i przywrócenie terminu	243
III. Termin dochodzenia roszczeń	250
§ 6. Wnioski	255
Rozdział V. Dowody i postępowanie dowodowe	257
§ 1. Zagadnienia wstępne	257
§ 2. Przedmiot dowodu	261
§ 3. Zasady postępowania dowodowego przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	266
I. Zasada bezpośredniości w postępowaniu dowodowym	267
II. Zasada koncentracji materiału procesowego	269
III. Zasada swobodnej oceny dowodów	273
§ 4. Środki dowodowe	276
I. Podział środków dowodowych	276
II. Dokumenty	279
III. Zeznania świadków	283

IV. Opinia biegłych	291
V. Przesłuchanie stron	299
VI. Środki dowodowe charakterystyczne dla postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	304
1. Żądanie dokumentacji	304
2. Wizytacja pomieszczeń i urządzeń szpitala	306
3. Przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w szpitalu	310
§ 5. Uprawdopodobnienie a udowodnienie zdarzenia medycznego	313
§ 6. Wnioski	314
Rozdział VI. Orzeczenia i inne czynności decyzyjne wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	319
§ 1. Uwagi ogólne	319
§ 2. Orzeczenie w przedmiocie ustalenia zdarzenia medycznego	320
I. Sprostowanie orzeczenia wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	326
II. Skutki prawne orzeczeń wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	329
§ 3. Zaświadczenia	335
§ 4. Inne orzeczenia wydawane przez wojewódzką komisję do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	344
§ 5. Wnioski	347
Rozdział VII. Postępowanie odwoławcze	351
§ 1. Zagadnienia ogólne	351
§ 2. Pojęcie, system i charakterystyka środków zaskarżenia	352
§ 3. Wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy	355
I. Warunki dopuszczalności	355
1. Istnienie zaskarżonego orzeczenia	355
2. Właściwy dla danego orzeczenia środek zaskarżenia	357
3. Legitymacja do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy	358
4. <i>Gravamen</i> (interes we wniesieniu środka zaskarżenia)	359
5. Termin do złożenia wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy	361
6. Wymagania formalne wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy	363
II. Postępowanie wywołane wnioskiem o ponowne rozpatrzenie sprawy	364
III. Orzeczenia komisji wydane na skutek rozpoznania wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy	370
	XI

§ 4. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia wojewódzkiej komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	371
I. Warunki dopuszczalności skargi	374
1. Właściwy dla danego orzeczenia środek zaskarżenia	375
2. Termin na wniesienie skargi	375
3. Niezgodność z prawem zaskarżonego orzeczenia	376
4. Wymagania formalne skargi	377
II. Postępowanie wywołane wniesieniem skargi	386
III. Orzeczenia komisji wydane na skutek rozpoznania skargi	388
§ 5. Wnioski	391
Rozdział VIII. Koszty postępowania	397
§ 1. Uwagi ogólne	397
§ 2. Wysokość kosztów postępowania przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	397
I. Opłata od wniosku	398
II. Koszty podróży i noclegu	401
III. Utracone zarobki lub dochody	402
IV. Wynagrodzenie za sporządzenie opinii	403
§ 3. Zasady zwrotu kosztów	405
§ 4. Zasada słuszności w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych	407
§ 5. Wnioski	409
Podsumowanie	413
Indeks rzeczowy	419

Przedmowa

Od połowy XX wieku pojawiają się postulaty dotyczące zapewnienia pacjentom należytej ochrony w zakresie szeroko pojętej kompensacji szkód powstałych w wyniku udzielanych świadczeń medycznych. Tradycyjny model odpowiedzialności cywilnej okazał się być niewystarczającym by zadośćuczynić roszczeniom poszkodowanym, stąd konieczne stało się wprowadzanie systemów odpowiedzialności, które odchodzą od obowiązku wykazania winy, skłaniając się ku rozwiązaniom opartym na ubezpieczeniu.

W Polsce na konieczność wprowadzenia zmian w zakresie dochodzenia przez pacjentów odszkodowań za szkody spowodowane błędami medycznymi wskazywał już w 2003 r. VII Krajowy Nadzwyczajny Zjazd Lekarzy, zgodnie ze stanowiskiem którego „wzorem innych państw (zwł. skandynawskich) uznaje się za konieczne wprowadzenie systemu odpowiedzialności placówek opieki zdrowotnej, dającego prawo uzyskiwania przez pacjentów rekompensaty za szkody zdrowotne poniesione w związku z leczeniem na drodze pozasądowej bez konieczności udowodnienia winy pracowników opieki zdrowotnej”¹.

Dopiero jednak z dniem 1.1.2012 r. do polskiego porządku prawnego wprowadzono nowy, alternatywny do sądowego, model postępowania w sprawie dochodzenia roszczeń z tytułu zdarzeń medycznych. Znowelizowana ustawa z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta², do której wprowadzono Rozdział 13a pt. „Zasady i tryb ustalania odszkodowania i zadośćuczynienia w przypadku zdarzeń medycznych”, powołała do życia specyficzne organy orzecznicze jakimi są wojewódzkie komisje do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych.

Intencją ustawodawcy było wprowadzenie systemu, który miałby przyspieszyć, uprościć i odformalizować tradycyjny sądowy proces dochodzenia roszczeń przez poszkodowanych pacjentów bez konieczności wykazywania winy sprawcy szkody oraz związku przyczynowego.

Wprowadzony nowelizacją model kompensacji jest zupełnie nowym rozwiązaniem na gruncie dochodzenia szkód medycznych, nieznanym dotąd prawu polskiemu i choć zasadność jego wprowadzenia oceniana jest przez wszystkie zainteresowane środowiska (pacjentów, lekarzy, praktyków i teoretyków prawa medycznego) pozytywnie, to sama

¹ Stanowisko Nr 1 Nadzwyczajnego VII Krajowego Zjazdu Lekarzy z 20.9.2003 r. w sprawie sytuacji w ochronie zdrowia, dostęp on-line z: 2.4.2014 r., <http://www.oil.org.pl/xml/nil/wladze/strzl/zjazd7/st?rok=2003>.

² T.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 159 ze zm.

procedura budzi wiele zastrzeżeń i krytyki. Powyższe dało asumpt do podjęcia rozważań nad wprowadzonym do porządku prawnego systemem dochodzenia roszczeń z tytułu szkód związanych z procesem leczenia, tym bardziej iż pomimo z pozoru odmiennego kształtu, w rzeczywistości okazuje się, że wprowadzone ustawą z 28.4.2011 r. do ustawy o prawach pacjenta postępowanie, nie różni się znacznie – w wielu jego aspektach i etapach – od tradycyjnego postępowania cywilnego.

Pomimo trzech lat funkcjonowania wojewódzkich komisji do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych nadal niejasne jest, w jaki sposób organy te mają orzekać, by z jednej strony czynić zadość przesłankom ich powołania takim jak szybkość, nieskomplikowanie i łatwość dochodzenia roszczeń (przy konieczności posługiwania się przepisami ustawy z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego³), z drugiej zaś strony by postępowanie przeprowadzone było z zachowaniem standardów sprawiedliwości i rzetelności, a orzeczenia poszczególnych komisji były spójne, logiczne i prowadziły w perspektywie do wypracowania jednolitego standardu i podstaw orzekania.

Wojewódzkie komisje i ich członkowie borykają się z wieloma problemami natury praktycznej, których ustawodawca nie przewidział, a niespójność, niejasność, niejednolita wykładnia oraz luki w przepisach nowego postępowania w przedmiocie orzekania o zdarzeniach medycznych, tylko te problemy potęgują.

Zasadniczym celem niniejszej monografii jest zaprezentowanie i ocena rozwiązań prawnych przyjętych w polskim systemie normatywnym, które umożliwiają poszkodowanym pacjentom dochodzenie roszczeń na drodze alternatywnej do sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ich ustalenie umożliwia udzielenie odpowiedzi na podstawowe pytanie, czy wprowadzony z dniem 1.1.2012 r. model w rzeczywistości realizuje zgłaszane już od wielu lat postulaty środowisk pacjentów, czy jest szybszy, mniej sformalizowany i bardziej przystępny dla wnioskodawcy; czy prawidłowo ukształtowana jest jego procedura, wykorzystująca w przeważającej części przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

W niniejszym opracowaniu autorka dokonała analizy sposobu postępowania w sprawie orzekania o zdarzeniach medycznych z uwzględnieniem odwołań do instytucji postępowania cywilnego. Szczegółowo omówiony został każdy z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, do których ustawa o prawach pacjenta odsyła i poczyniono próbę odpowiedzi na pytanie, czy dany przepis komisje mogą stosować, jeżeli tak, to w jakim zakresie, czy też nie powinny stosować go w ogóle. Zaprezentowane zostały również aktualne założenia do projektu ustawy o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw.

W związku z powyższym niniejsza monografia poza walorem naukowym ma również charakter praktyczny.

Olsztyn, marzec 2016 r.

H. Frąckowiak

³ T.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

DziałLeczU	ustawa z 15.4.2011 r. o działalności leczniczej (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 618 ze zm.)
EKPCz	Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284)
IzbyLekU	ustawa z 2.12.2009 r. o izbach lekarskich (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 651 ze zm.)
KC	ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 121 ze zm.)
KEL	Kodeksu Etyki Lekarskiej (dostęp on-line: http://www.nil.org.pl/dokumenty/kodeks-etyki-lekarskiej)
KK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. Nr 88, poz. 553 ze zm.)
KomSądEgzU	ustawa z 29.8.1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 790 ze zm.)
KonsOchrZdrowU	ustawa z 6.11.2008 r. o konsultantach w ochronie zdrowia (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 126)
Konstytucja RP	Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.2.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
KoszSądCywU	ustawa z 28.7.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1025 ze zm.)
KPA	ustawa z 14.6.1969 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 23)
KPC	ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
KPK	ustawa z 6.6.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. Nr 89, poz. 555 ze zm.)
KPW	ustawa z 24.8.2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 395 ze zm.)
KRO	ustawa z 25.2.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082)

NależPracBudżR	rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29.1.2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r. poz. 167)
PodDochFizU	ustawa z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 361 ze zm.)
PostAdmU	ustawa z 30.8.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 270 ze zm.)
PostEgzAdmU	ustawa 17.6.1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (t.j. Dz.U. z 2014 r. 1619 ze zm.)
PrBank	ustawa z 29.7.1997 r. – Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
PrNot	ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 164 ze zm.)
PrPacjU	ustawa z 6.11.2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (t.j. Dz.U. z 2012 r. poz. 159 ze zm.)
PrPoczt	ustawa z 23.11.2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. z 2012 r. poz. 1529 ze zm.)
PrRestr	ustawa z 15.5.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2015 r. poz. 978 ze zm.)
PrUpad	ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.)
RegSądR	rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23.12.2015 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. z 2015 r. poz. 2316)
SystKodR	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 17.5.2012 r. w sprawie systemu resortowych kodów identyfikacyjnych oraz szczegółowego sposobu ich nadawania (Dz.U. z 2012 r. poz. 594)
UbObowU	ustawa z 22.5.2003 r. o ubezpieczeniach obywatelskich, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 392 ze zm.)
ZakrWysSzkR	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 27.6.2013 r. w sprawie szczegółowego zakresu oraz warunków ustalania wysokości świadczenia w przypadku zdarzenia medycznego (Dz.U. z 2013 r. poz. 750)
Założenia 2013 r.	Założenia do projektu ustawy o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz

	niektórych innych ustaw, Warszawa, październik 2013
Założenia 2014 r.	Założenia do projektu ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz niektórych innych ustaw z 5.11.2014 r. (dostęp on-line: https://legislacja.rcl.gov.pl/docs/1/185992/186024/186025/dokument140900.pdf)
ZapChorZakU	ustawa z 5.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (t.j. Dz.U. z 2013 r. poz. 947 ze zm.)
ZawLekU	ustawa z 5.12.1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 464 ze zm.)
ZmDziałLeczU	ustawa z 14.6.2012 r. o zmianie ustawy o działalności leczniczej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r. poz. 742)
ZmKC z 17.6.2004 r.	ustawy z 17.6.2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1692 ze zm.)
ZmKPC z 16.9.2011 r.	ustawa z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 233, poz. 1381)
ZmPrPacjU	ustawa z 28.4.2011 r. o zmianie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta oraz ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 113, poz. 660)
ZOZU	ustawa z 30.8.1991 r. o zakładach opieki zdrowotnej (t.j. Dz.U. z 2007 r. Nr 14, poz. 89 ze zm.)
ZryczKoszR	rozporządzenie Ministra Zdrowia z 23.12.2011 r. w sprawie zryczałtowanej wysokości kosztów w postępowaniu przed wojewódzką komisją do spraw orzekania o zdarzeniach medycznych (Dz.U. Nr 294, poz. 1740)

2. Publikatory i czasopisma

Biul. SN	Biuletyn Sądu Najwyższego
EP	Edukacja Prawnicza
KPP	Kwartalnik Prawa Prywatnego
Kwartalnik ADR	Kwartalnik ADR. Arbitraż i mediacja
MoP	Monitor Prawniczy

Wykaz skrótów

NP	Nowe Prawo
NPC	Nowy Proces Cywilny
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSN	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna (w latach 1944–1962)
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna
OSNCK	Orzecznictwo Sądu najwyższego – Izba Cywilna i Izba Karna
OSNC-ZD	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNKW	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Karna i Wojskowa
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego – Izba Prawy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNPG	Orzecznictwo Sądu Najwyższego wydawane przez Prokuraturę Generalną
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPika	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażo- wych
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
OTK-A	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, seria A
PiM	Prawo i Medycyna
PiP	Państwo i Prawo
PPE	Przegląd Prawa Egzekucyjnego
Pr. Gosp.	Prawo Gospodarcze
Pr. Spółek	Prawo Spółek
Prok. i Pr.	Prokuratura i Prawo
Prz. Pod.	Przegląd Podatkowy
PS	Przegląd Sądowy
Sam. Teryt.	Samorząd Terytorialny

3. Organy i instytucje

NSA	Naczelný Sąd Administracyjny
SA	Sąd Apelacyjny
SN	Sąd Najwyższy
SO	Sąd Okręgowy
TK	Trybunał Konstytucyjny

4. Inne skróty

art.	artykuł
CBOSA	Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
orz.	orzeczenie
por.	porównaj
post.	postanowienie
s.	strona
uchw.	uchwała
ust.	ustęp
wyr.	wyrok
ze zm.	ze zmianami
zob.	zobacz